

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap
De heer G. Moes
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 11 februari 2026

betreft Commissiemededeling over een cultuurkompas voor Europa

ons kenmerk 179778

Geachte heer Moes,

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft met belangstelling kennisgenomen van de Mededeling van de Europese Commissie over een cultuurkompas voor Europa¹ (hierna: de Mededeling). De leden van de fracties van de **BBB**, **D66** en **Volt** hebben naar aanleiding hiervan een aantal vragen en opmerkingen. De leden van de fractie van JA21 sluiten zich bij de vragen en opmerkingen van de BBB aan.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de BBB

Omdat de Mededeling volgens de fractieleden van de **BBB** een aanzienlijke uitbreiding van de activiteiten van de Europese Commissie op het terrein van cultuur betreft, vragen zij de regering om een toelichting en wisselen graag van gedachten over de inhoud en de gevolgen van de uitbreiding aan de hand van onderstaande onderwerpen.

Subsidiariteit, autonomie van regio's en plattelandstoets

De fractieleden van de BBB vragen hoe de regering de verenigbaarheid van het Europees cultuurkompas beoordeelt met het uitgangspunt van de BBB dat cultuurbeleid primair een verantwoordelijkheid is van lidstaten, provincies en gemeenten. Ziet de regering risico's van feitelijke competentieverschuiving richting de EU?

Kan de regering garanderen dat het cultuurkompas geen verplichtingen oplegt aan gemeenten en provincies om hun cultuurbeleid aan te passen, bijvoorbeeld rond participatienormen, toegankelijkheidsvereisten of programmeringsrichtlijnen?

Is de regering bereid om bij de verdere uitwerking in Brussel expliciet een plattelandstoets te hantieren, zodat beleid niet uitsluitend wordt getoetst aan stedelijke maatstaven maar ook aan de realiteit van kleine kernen, dorpen en regio's?

¹ COM(2025)785 - Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's - Een cultuurkompas voor Europa.

datum 11 februari 2026

ons kenmerk 179778

blad 2

Kansen voor platteland, kleine kernen en regionale identiteit

Deze leden vragen of de regering ziet dat de EU in het cultuurkompas expliciet ruimte biedt voor versterking van plattelandscultuur, streekidentiteit, dorpshuizen, fanfares, bloemencorso's, regionaal erfgoed en cultuurverenigingen. Hoe gaat de regering ervoor zorgen dat deze kansen daadwerkelijk in de Nederlandse regio's landen?

Wil de regering samen met provincies verkennen welke plattelandsregio's (zoals Drenthe, Zeeland, de Achterhoek, Noord-Limburg, Friesland) het meest zouden kunnen profiteren van EU-steun voor cultuur, leefbaarheid en streekeigen erfgoed?

Is de regering bereid om EU-middelen gericht in te zetten voor kleinschalige regionale en lokale cultuurverenigingen, zoals beoefenaars van streektalen, volkscultuur, historische verenigingen, schut-terijen en dorpskoren?

Eerlijke spreiding van middelen en versterken van lokale infrastructuur

De fractieleden van de BBB streven ernaar dat meer dan de helft van de beschikbare cultuurmid-
delen ten goede zou moeten komen aan initiatieven buiten de Randstad. Zij vragen of de regering be-
reid is de gelden uit het cultuurkompas zo te gebruiken.

Hoe wil de regering voorkomen dat grote stedelijke instellingen wederom onevenredig veel EU-sub-
sidies weten binnen te halen, terwijl kleine instellingen in de regio moeite hebben met het voldoen
aan procedures en administratieve vereisten?

Is de regering bereid om te bevorderen dat EU-steun wordt gebruikt voor dorpshuizen, multifunctio-
nele culturele voorzieningen, lokale musea, streekarchieven en vrijwilligersorganisaties in kleine ker-
nen?

Kosten, uitvoerbaarheid en administratieve lasten

Deze leden vragen welke financiële consequenties de regering verwacht voor het Rijk, de provincies
en gemeenten bij de uitvoering van het Europees cultuurkompas, inclusief cofinanciering van EU-
programma's, digitaliseringsverplichtingen, mogelijke fair pay-regelingen en klimaatveranderings-
maatregelen voor erfgoed.

Sluit de regering uit dat de uitvoering van het cultuurkompas leidt tot extra administratieve lasten
voor kleine musea, fanfares, muziekverenigingen, dorpshuizen en vrijwilligersorganisaties?

Is de regering bereid zich in te zetten voor een uitzonderingspositie of minimale lastenregime voor
kleine culturele organisaties met bijvoorbeeld minder dan 5 fulltime-equivalent.

Kan de regering garanderen dat provincies en gemeenten door het Europees cultuurkompas niet ge-
confronteerd worden met extra kosten zonder dat daar een evenredige EU-vergoeding tegenover
staat?

In het Europees cultuurkompas staat vermeld dat "de culturele sectoren [verder] moeten (...)

datum 11 februari 2026

ons kenmerk 179778

blad 3

worden gemobiliseerd om klimaat- en biodiversiteitsmaatregelen te stimuleren, terwijl culturele actoren in staat moeten worden gesteld het voortouw te nemen bij de groene transitie.”² De fractieleden van de BBB vragen of de regering kan garanderen dat Nederlandse culturele instellingen de vrijheid houden zelf hun aanbod en activiteiten te bepalen. Kan de regering dit ook garanderen voor eventuele EU-voorschriften over diversiteit en inclusie in samenstelling van hun aanbod, activiteiten, samenwerkingspartners en medewerkers?

Jongeren, cultuurparticipatie en talentontwikkeling in de regio

Welke kansen ziet de regering om EU-cultuurkompas programma's in te zetten voor jeugdige talentontwikkeling op het platteland, zoals ondersteuning van muziekonderwijs, theatergroepen, lokale poppodia, amateurkunst en streekmuziek?

Is de regering bereid te verkennen of Nederlandse regio's via EU-steun kunnen werken aan regionale stageplaatsen, leertrajecten en cultuurprojecten voor jongeren, zodat talent niet verplicht naar de Randstad hoeft uit te wijken?

Hoe zorgt de regering ervoor dat Europese cultuurpassen, DiscoverEU en andere Europese cultuurprogramma's door jongeren in krimpgebieden kunnen worden gebruikt, waar culturele voorzieningen schaars zijn?

Streektafen, immaterieel erfgoed en agrarische cultuur

Hoe benut de regering de ruimte die het Europees cultuurkompas biedt voor ondersteuning van streektafen zoals het Fries, Nedersaksisch en Limburgs?

Kan de regering bevestigen dat EU-steun kan worden ingezet voor immaterieel erfgoed, zoals bloemencorso's, varend erfgoed, plattelandsambachten, schutters- en gildetradities en agrarisch erfgoed?

Is de regering bereid om in Europees verband te pleiten voor erkenning van agrarische cultuurvormen als wezenlijk onderdeel van Europees cultureel erfgoed?

Grensregio's, Euregio's en toeristische kansen

De fractieleden van de BBB vragen welke kansen de regering ziet om het cultuurkompas strategisch te benutten voor grensregio's zoals Zuid-Limburg, Twente-Münsterland en Zeeuws-Vlaanderen, waar culturele samenhang en samenwerking naar volgens deze leden al van nature bestaat.

Wil de regering samen met regionale bestuurders onderzoeken of bepaalde regio's in aanmerking kunnen komen voor de nieuwe rondes van *European Capitals of Culture* na 2033?³

² COM(2025)785 - Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's - Een cultuurkompas voor Europa, p. 15.

³ COM(2025)785 - Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's - Een cultuurkompas voor Europa, p. 14.

datum 11 februari 2026

ons kenmerk 179778

blad 4

Is de regering bereid om toeristische kansen voor regio's te benutten door EU-steun te koppelen aan streekroutes, erfgoedlandschappen en lokale culturele producties?

Nationale ondersteuning van regio's

Is de regering bereid een landelijk-regionaal cultuurloket of taskforce op te zetten die provincies, kleine gemeenten, verenigingen en vrijwilligers ondersteunt bij het aanvragen van EU-middelen onder het cultuurkompas?

Wil de regering toezeggen dat provincies structureel worden betrokken bij de Nederlandse inzet richting Brussel inzake cultuur, zodat regionale prioriteiten steeds worden meegenomen?

Goedkeuring

In het Europees cultuurkompas staat dat de Europese Commissie heeft voorgesteld haar bestedingen aan cultuur te verdubbelen.⁴ Deze leden vragen of de regering daarvoor een concrete financiële beschrijving heeft gezien. Is de regering betrokken geweest bij het opstellen van de nieuwe EU-begroting voor cultuur? Is de regering ervan overtuigd dat al de extra uitgaven nuttig en nodig zijn, ook voor Nederland? Hoeveel procent van de nieuwe begroting zal door de Europese Commissie aan Nederlandse cultuur en culturele erfenis worden besteed? De fractieleden van de BBB lezen in het BNC-fiche dat de regering zich kritisch uitlaat over de financiële gevolgen van de in de Mededeling aangekondigde maatregelen.⁵ Zij vragen wat nu precies het standpunt van de regering hierover is.

In het BNC-fiche geeft de regering aan nog niet overtuigd te zijn van de meerwaarde van een reeks voorstellen van de Europese Commissie, omdat ze al in de lidstaten of de EU-organisatie plaatsvinden en "er geen onnodig extra werk moet worden gecreëerd."⁶ Deze leden vragen of de regering de genoemde Europese voorstellen al heeft tegengehouden of voornemens is dat nog te doen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66

De fractieleden van **D66** onderschrijven het belang dat de Europese Commissie hecht aan cultuur als fundament voor democratische weerbaarheid, inclusie en Europese samenwerking. Naar aanleiding van deze Mededeling en de kabinetsreactie daarop, zoals verwoord in het BNC-fiche, hebben zij enkele vragen over de wijze waarop de regering voornemens is aan deze Europese inzet vervolg te geven.

Deze leden constateren dat de Europese Commissie in de Mededeling nadrukkelijk inzet op het vergroten van cultuurparticipatie van jongeren, onder meer via instrumenten als de EU-jongerenkortingskaart en DiscoverEU-routes.⁷ De regering geeft in het BNC-fiche echter aan de Nederlandse bijdrage aan de EU-jongerenkortingskaart te beëindigen.⁸ De fractieleden van D66 vragen de regering

⁴ COM(2025)785 - Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's - Een cultuurkompas voor Europa, p. 19.

⁵ Kamerstukken I 2025/26, 36.894, A, p. 6.

⁶ Kamerstukken I 2025/26, 36.894, A, p. 5.

⁷ COM(2025)785 - Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's - Een cultuurkompas voor Europa, p. 6 en 21.

⁸ Kamerstukken I 2025/26, 36.894, A, p. 3.

datum 11 februari 2026

ons kenmerk 179778

blad 5

toe te lichten welke inhoudelijke en beleidsmatige overwegingen hieraan ten grondslag liggen en hoe deze keuze zich verhoudt tot de gedeelde Europese ambitie om de toegang van jongeren tot cultuur te vergroten, in het bijzonder voor jongeren met een beperkte financiële draagkracht.

Voorts lezen deze leden dat de regering in reactie op de Mededeling het belang onderschrijft van toegankelijkheid van cultuur voor mensen met een beperking en daarbij verwijst naar nationale maatregelen in het kader van het VN-verdrag Handicap.⁹ Zij vragen op welke wijze de regering deze inzet concreet wil vertalen naar haar handelen en prioriteiten in Europees verband, mede in het licht van de ambities die de Commissie in het cultuurkompas formuleert.

De Europese Commissie stelt daarnaast voor om het budget voor cultuur onder het volgende Meerjarig Financieel Kader aanzienlijk te verhogen.¹⁰ In het BNC-fiche geeft de regering aan hier niet op vooruit te willen lopen.¹¹ De fractieleden van D66 vragen de regering toe te lichten waarom zij deze terughoudendheid passend acht, gegeven de door zowel de Commissie als de regering benadrukte rol van cultuur bij democratische weerbaarheid, sociale cohesie en innovatie in Europa.

Verder constateren deze leden dat de Commissie inzet op het versterken van de Europese kennisbasis op cultureel terrein, onder meer door betere dataverzameling en -uitwisseling.¹² De regering geeft in het BNC-fiche aan het belang hiervan te onderkennen, maar niet overtuigd te zijn van de meerwaarde van het oprichten van een nieuwe Europese organisatie voor culturele gegevens.¹³ De fractieleden van D66 vragen toe te lichten waarom de regering bestaande instrumenten toereikend acht voor de ambities van het cultuurkompas, en op welke wijze zij bereid is bij te dragen aan verdere verbetering van Europese kennisdeling en datacoördinatie indien de Commissie knelpunten blijft signaleren.

De Europese Commissie benadrukt in haar Mededeling de nauwe samenhang tussen cultuur en onderwijs en wijst op de rol van kunst- en cultuuronderwijs bij democratisch burgerschap, creatief en kritisch denken en welzijn.¹⁴ De leden van de D66-fractie vragen tot slot hoe de regering deze inzet op cultuur als middel voor democratische vorming en burgerschapsontwikkeling actief wil ondersteunen in Europees verband en hoe zij deze inzet verbindt met de bredere Europese agenda voor democratische weerbaarheid.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van Volt

De fractieleden van **Volt** hebben met waardering kennisgenomen van het Europees cultuurkompas en het bijbehorende BNC-fiche. Volt onderschrijft de ambitie om cultuur nadrukkelijker te

⁹ *Kamerstukken I* 2025/26, 36.894, A, p. 3.

¹⁰ COM(2025)785 - Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's - Een cultuurkompas voor Europa, p. 19.

¹¹ *Kamerstukken I* 2025/26, 36.894, A, p. 6.

¹² COM(2025)785 - Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's - Een cultuurkompas voor Europa, p. 14.

¹³ *Kamerstukken I* 2025/26, 36.894, A, p. 5.

¹⁴ COM(2025)785 - Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's - Een cultuurkompas voor Europa, p. 10.

datum 11 februari 2026

ons kenmerk 179778

blad 6

positioneren als drager van Europese waarden, democratische weerbaarheid en sociale cohesie en heeft nog enkele vragen hierover aan de regering.

Deze leden lezen in het BNC-fiche dat de regering onnodige regeldruk wil voorkomen.¹⁵ Zij vragen of de regering bereid is zich in Brussel actief in te zetten voor het uitgangspunt dat nieuwe rapportage- en dataverplichtingen onder het cultuurkompas uitsluitend worden ingevoerd indien zij aantoonbaar bestaande verplichtingen vervangen of vereenvoudigen. Kan de regering aangeven welke bestaande verplichtingen volgens haar in aanmerking komen voor vereenvoudiging of samenvoeging? Gaat Nederland in EU-verband pleiten voor toepassing van het "Once-Only" principe voor culturele instellingen en makers? Hoe wordt voorkomen dat niet-bindende EU-richtsnoeren via subsidievoorwaarden alsnog indirect verplichtend worden?

De culturele en creatieve sector bestaat grotendeels uit kleinere organisaties en zelfstandige makers, aldus de fractieleden van Volt. Zij vragen of de regering bereid is in de Raad te pleiten voor een expliciete proportionaliteitstoets bij nieuwe EU-instrumenten, gericht op uitvoerbaarheid voor kleine instellingen en zzp'ers. Hoe wordt voorkomen dat Europese instrumenten in de praktijk vooral toegankelijk zijn voor grotere instellingen? Gaat de regering dit punt expliciet agenderen in de OJCS-Raad?

Het cultuurkompas positioneert cultuur nadrukkelijk als onderdeel van het externe en geopolitieke beleid van de EU, zo constateren de fractieleden van Volt. Zij vragen hoe de regering zich in Brussel gaat inzetten om te borgen dat deze inzet niet leidt tot instrumentalisering van kunst en cultuur, maar uitgaat van artistieke autonomie en vrijheid. Welke inhoudelijke of procedurele grenzen acht de regering hierbij noodzakelijk? Hoe wordt geborgd dat kunstenaars en culturele instellingen deelname aan strategische of geopolitieke initiatieven kunnen weigeren zonder negatieve gevolgen?

Artistieke vrijheid is een kernwaarde van het Nederlandse cultuurbeleid, zo stellen de fractieleden van Volt. Zij vragen of de regering bereid is zich in Brussel in te zetten voor een stevige rol van lidstaten bij de opzet, uitvoering en interpretatie van culturele monitoring en waardendialogen. Hoe kijkt de regering in deze context aan tegen lidstaten waar artistieke vrijheid geen vanzelfsprekendheid is? Acht de regering structurele betrokkenheid van nationale parlementen wenselijk, en zo ja, hoe?

De Commissie kondigt in de Mededeling een AI-strategie voor de culturele en creatieve sectoren aan.¹⁶ De fractieleden van Volt vragen of de regering zich in Brussel actief gaat inzetten voor een uitwerking die strikt samenhangt met bestaande EU-wetgeving, waaronder de AI Act¹⁷ en het auteursrecht, om juridische versnippering te voorkomen. Welke concrete knelpunten of overlappen

¹⁵ *Kamerstukken I* 2025/26, 36.894, A, p. 6.

¹⁶ COM(2025)785 - Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's - Een cultuurkompas voor Europa, p. 12.

¹⁷ VERORDENING (EU) 2024/1689 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie en tot wijziging van de Verordeningen (EG) nr. 300/2008, (EU) nr. 167/2013, (EU) nr. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 en (EU) 2019/2144, en de Richtlijnen 2014/90/EU, (EU) 2016/797 en (EU) 2020/1828 (verordening artificiële intelligentie)

datum 11 februari 2026

ons kenmerk 179778

blad 7

voorziet de regering op dit moment? Hoe wordt geborgd dat nieuwe richtsnoeren een heldere juridische status hebben?

Digitalisering en AI bieden kansen, maar kunnen ook bestaande machtsverhoudingen versterken, aldus genoemde leden. Zij vragen of de regering bereid is zich in Brussel in te zetten voor expliciete waarborgen dat de economische opbrengsten van AI-toepassingen in de culturele sector eerlijk ten goede komen aan makers. Ziet de regering het risico dat vooral grote platforms profiteren van Europese AI-initiatieven, en hoe wil zij dit adresseren? Gaat de regering pleiten voor transparantie-eisen over het gebruik van cultureel materiaal bij AI-training?

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ziet met belangstelling uit naar uw reactie en ontvangt deze graag binnen **vier weken** na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

Drs. Th.W. Rietkerk

Voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap